

Ks. Zdzisław Żywica

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

zzywica@poczta.onet.pl

ORCID: 0000-0003-3403-5108

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/BPTh.2020.023>

13 (2020) 4: 507–522

ISSN (print) 1689-5150

ISSN (online) 2450-7059

Bezbożni bluźniercy w Liście Judy

Godless blasphemers in the Epistle of Jude

Streszczenie. W zaprezentowanym studium Autor daje odpowiedź na następujące pytania. Kim są owi *jacyś ludzie*, którzy *przeniknęli* do wspólnoty Kościoła Adresatów? Jakie ich nadużycia piętnuje Juda oraz dlaczego właśnie te czynią ich *bezbożnymi*? Zatem, jak rozumie on sam *bezbożność* skoro w tak jaskrawo złym świetle stawia *tych ludzi*? *Bezbożnicy* to *szyderycy czasów ostatecznych*. Cechują się pychą, zuchwałością, niedowiarstwem, nieposłuszeństwem, rozpustą, impertynencją, arogancją, zazdrością, chciwością, cynizmem, jałowością i nieużytecznością, choć cały czas trwają formalnie we wspólnocie Kościoła. Tak postępując *bluźnią* oni Bogu Jedynemu Władcy i Panu Jezusowi Chrystusowi, ponieważ przyjętym stylem życia dowodzą, że w rzeczywistości odrzucili łaskę zbawienia ofiarowaną im w przekazanej przez Apostołów wierze, w konsekwencji czego, sami skazują się na surowy sąd i karę potępienia wiecznego, zapisaną od wieków dla takich właśnie ludzi, ponieważ tego wymaga sprawiedliwość Boża (w. 4.7.17–18).

Abstract. In the presented study, the author answers the following questions: Who are “those people” who “infiltrated” the community of the addressees’ Church? What type of abuse does Jude condemn, and why do they make those people “ungodly”? Thus, how does he understand “godlessness” himself as he puts “these people” in such a blatantly evil light? “The godless are mockers of the crucial end times.” They are mostly characterized by pride, audacity, disbelief, disobedience, debauchery, impertinence, arrogance, jealousy, greed, cynicism, sterility, and uselessness, although they remain formally in the community of the Church. By acting in such a way, they “blaspheme” God the One Ruler and the Lord Jesus Christ because, by their way of life, they proved that they had rejected the grace of salvation offered to them in the faith passed on to them by the Apostles. Consequently, they condemn themselves to severe judgment and the penalty of eternal damnation, intended for centuries for such people, because God’s justice demands it (v. 4: 7,17–18).

Słowa kluczowe: wiara; zbawienie; pycha; nieposłuszeństwo; rozpusta; jałowość; bezbożnictwo; sąd; kara.

Keywords: faith; salvation; hubris; disobedience; debauchery; barrenness; godlessness; judgment; punishment.

Wstęp

Autor Listu nie podaje imienia czy nazwy miejsca przebywania Adresata/ów. Wiemy jednak, że chodzi w nim o wspólnotę Kościoła, składającej się zarówno z *umiłowanych przez Boga i zachowanych w powołaniu przez Jezusa Chrystusa* (w. 1), jak również i tych, *którzy zamieniają łaskę Boga na rozpustę oraz odrzucają jedynego Władcę i Pana Jezusa Chrystusa* (w. 4). Ci drudzy, zawsze ukazywani w negatywnym znaczeniu, są określane ogólnym greckim zwrotem *tines anthrōpoi* – *jacyś ludzie* (w. 4) oraz zaimkiem wskazującym *houtoi* – *oni, ci* (w. 8.10.11.12.14.16.19). Autor przypisuje im wiele negatywnych cech, postaw i działań, spośród których najczęściej, bo aż pięć razy, pojawia się jedna charakterystyka stosowana w różnych formach: przymiotnikowej od *asebēs* – *bezbożny* (w. 4.15)¹, rzeczownikowej od *asebeia* – *bezbożność* (w. 15.18)² oraz czasownikowej od *asebeō* – *być bezbożnym, spełniać bezbożne czyny* (w. 15)³. Terminologia ta wyraża stereotyp funkcjonujący w judaistycznej literaturze polemicznej okresu wczesnego chrześcijaństwa. Nadto należy zaznaczyć, że pojawia się ona po raz pierwszy już w wersecie 4, którym Autor wprowadza sekcję poświęconą negatywnej ocenie części członków wspólnoty Kościoła Adresatów (w. 5–16) oraz w jej zakończeniu (w. 15–16), w wersecie 15, w którym występuje aż trzy razy z wszystkich pięciu zastosowań. Ostatni raz pojawia się w sekcji poświęconej wiernym braciom wspólnoty (w. 17–23), w wersecie 18, który wraz z wersem 19 podaje sumaryczną charakterystykę *tych ludzi*. W związku z powyższym, w niniejszym studium, pytamy o to, kim są owi *jacyś ludzie*, którzy *przeniknęli* do wspólnoty Kościoła Adresatów? Jakie ich nadużycia piętnuje Juda oraz dlaczego właśnie te czynią ich *bezbożnymi*? Zatem, jak rozumie on *bezbożność*, skoro w tak jaskrawo negatywnym świetle stawia *tych ludzi*?

1. Struktura Listu

Treść i jej układ ukazują starannie przemyślany, pod względem retorycznym, zamysł Autora, aby w sposób zwięzły (25 wersetów), dogłębny i jednoznaczny wyjaśnić Adresatom istotę swego przesłania, a mianowicie, jakie skutki eschatyczne niesie ze sobą odrzucenie łaski zbawienia ofiarowanej przez Boga w Jezusie Chrystusie, a przekazanej im w wyznawanej przez nich wierze

¹ Por. Rz 4,5; 5,6; 1 Tm 1,9; 1 P 4,18; 2 P 2,5.6; 3,7.

² Por. Rz 1,18; 11,26; 2 Tm 2,16; Tt 2,12.

³ Por. 2 P 2,6.

(w. 3.4.7). Dokonuje tego na dwóch poziomach. Po pierwsze, w nadzwyczaj surowej krytyce *jakichś ludzi*, których uznaje za *bezbożników* (w. 4.15.18), *bluźnierców* (w. 10) i *szyderców* (w. 18), poświęcając im aż 17 z 25 wszystkich wersetów (w. 3–19). Po drugie, w wezwaniu do zdecydowanie większej troski o zbawienie własne⁴ oraz w objaśnieniu im postawy, jaką powinni zająć względem wątpiących współbraci i owych *bezbożnych szyderców czasów ostatecznych* (w. 3.17–23). Obie sekcje obramowuje wstępem (w. 1–2) i zakończeniem (w. 24–25). Zatem zasadną będzie konstatacja, że najbardziej prawdopodobna w zamiarze Autora jest następująca retoryczna kompozycja mowy (homilii) przesłanej w formie listu: prolog epistolarny (w. 1–2), *narratio* (w. 3–4); *probatio* (w. 5–16), *refutatio* (w. 17–23), *conclusio* (w. 24–25). Na niej właśnie zostanie oparte dalsze studium⁵.

2. Narratio: usytuowanie zbawcze wspólnoty Kościoła Adresatów (w. 3–4)

³Umiłowani, wkładając całą gorliwość w pisanie wam o wspólnym naszym zbawieniu, uznałem za konieczne napisać do was, zachęcając do walki dla wiary raz przekazanej świętym. ⁴Przeniknęli bowiem jacyś ludzie, którzy od dawna są zapisani na ten sąd, bezbożni, którzy łaskę naszego Boga zamieniają na rozpustę, wyrzekając się i Jedynego Władcy i Pana naszego Jezusa Chrystusa.

Pomijamy tu kwestie dotyczące autorstwa i Adresatów Listu (w. 1–2), ze względu na zakres tematu podjętego studium. Koncentrujemy się natomiast bezpośrednio na wersetach 3–4, gdzie Autor wyjaśnia okoliczności i cel pisaných słów, zwięźle definiując w ten sposób temat przesłania oraz główny powód podjęcia go, jakim jest zagrożenie związane z pojawieniem się wśród nich *ludzi bezbożnych*. Juda zaznacza, że czuje się bardzo mocno przynaglony do nawiązania z nimi pilnego kontaktu (*uznałem za konieczne*; w. 3) i, że podchodzi do tego wyzwania z najgłębszym zaangażowaniem i żarliwą troską (*z całą gorliwością*; w. 3), albowiem i problem jaki chce omówić jest najwyższej rangi, a mianowicie dotyczy *wspólnego zbawienia* – *łaski* danej im przez Boga w Panu Jezusie Chrystusie (w. 3.4)⁶. Ponieważ została ona zakwestiono-

⁴ Do których zwraca się: *umiłowani przez Boga* (w. 1.3.17.20), *zachowani w powołaniu przez Jezusa Chrystusa* (w. 1) oraz *wiedzący wszystko* (w. 5).

⁵ Por. D. Szojda, *List św. Judy*, w: *Wstęp do Nowego Testamentu*, R. Rubinkiewicz (red.), Poznań 1996, s. 442; F. Mickiewicz, *List św. Judy. Drugi List św. Piotra. Nowy Komentarz Biblijny. Nowy Testament XVIII*, Częstochowa 2018, s. 46–53.

⁶ Por. 1 P 1,5.

wana przez część członków w umiłowanej przez niego wspólnocie Kościoła, dlatego zachęca wszystkich, trwających przy niej wiernie, do *walki* w obronie takiego jej kształtu kerygmatycznego i parenetycznego, jaki otrzymali od Apostołów (w. 3.17), jako wybrani i powołani do świętości i życia wiecznego (w. 3.4.20–21)⁷. Słowa *wiara* nie należy tu rozumieć czysto formalnie⁸, jako zbioru prawd doktrynalnych stanowiących podwaliny pod fundament teologicznego orędzia i moralno-duchowej praktyki chrześcijańskiego Kościoła⁹, lecz przede wszystkim należy wskazać jej istotę, a mianowicie, że stanowi drogę zbawienia którą one wyznaczają, a na niej wyjątkowo osobistą komunie z Bogiem¹⁰ i Jego Synem¹¹, w której to rodzi się bogate doświadczenie darów zbawienia: *miłosierdzia, pokoju i miłości* (w. 2)¹². Wiara ta została przekazana tylko jeden jedyny raz (w. 3) za pośrednictwem Apostołów (w. 17) i taka musi pozostać na zawsze. Nie wolno niczego do niej dodawać ani od niej odejmować. Albowiem jej centrum wypełnia dar zbawienia, *łaska Jedynego Władcy* (w. 3.4.25), dana ludzkości w *Panu Jezusie Chrystusie* (w. 1.4.17.21.25)¹³. Swój, nad podziw gorliwy wysiłek, Autor podejmuje dlatego, ponieważ do Kościoła *przeniknęli jacyś ludzie*, którzy zamieniają *łaskę Boga na rozpustę* (w. 4)¹⁴, co w sposób jednoznaczny oznacza, że odrzucają *Jedynego Władcę* (Boga) i *Jezusa Chrystusa* jako *Pana* – Syna Bożego (w. 4)¹⁵, co w ostateczności musi skończyć się *sądem* i *karą ognia wiecznego* dla tych, którzy się tego dopuszczają, ponieważ tego wymaga odwieczna sprawiedliwość Boża (w. 4. 6.7.9.15.18.21.24)¹⁶.

⁷ Por. Kol 1,29; 2 Tm 4,7n; 1 Kor 9,25; Ef 6,10–17; 1 P 1,15.

⁸ Podobnie jak w w. 20.

⁹ Por. Termin *przekazana* oznacza u Pawła Apostoła przekazaną *tradycję* (1 Kor 11,23; 15,3).

¹⁰ Są *umiłowani przez Boga* (w. 1).

¹¹ Są również *zachowani w powołaniu przez Jezusa Chrystusa* (w. 1).

¹² Por. Mk 5,36; 9,23n; J 5,24; Rz 4,3n; 1 J 4,16; Mk 1,15; Mt 18,6; J 8,46; 20,29; Rz 6,8; 10,8; Ga 1,23; Rz 3,27; 12,6; Ga 6,10; Ef 4,5; Tt 1,4; 1 Tm 3,9; 1,19; 4,1; 6,21; 2 P 1,1.

¹³ Por. Rz 16,17; 1 Kor 11,2.23; 15,3n; 2 Tes 2,15; Kol 2,8.

¹⁴ Por. Rz 1,24–27; Ga 2,4; 2 P 2,1. W NT *rozpusta (aselgeia)* oznacza *moralną rozwiązłość, rozpasanie, wyuzdanie, nierząd* (Mk 7,22; Rz 13,13; 2 Kor 12,21).

¹⁵ Podobnie jak w wersecie 18 i 2 P 2,1 przypominają oni *szyderców* pojawiających się w Pismach, szczególnie w Psalmach. Zaprzeczają oni, że Bóg wie o tym co czynią, albo dają do zrozumienia, że nie ma On władzy osądzenia ich. Por. J.H. Neyrey, *List św. Judy*, w: *Katolicki komentarz biblijny*, R.E. Brown, J.A. Fitzmyer, R.E. Murphy (red.), Warszawa 2001, s. 1538–1539.

¹⁶ Sąd Boży nad bezbożnymi był od dawna zapowiadany w Pismach (Ps 69[68],29; 139[138],16n; Iz 4,3; 65,6; Dn 7,10, Ap 20,12; HenEt 89,62–71; 106,19; TestAs 7,5; ApBarsyr 24,1).

To właśnie z tego powodu Juda nazywa ich *bezbożnikami, bluźnierzami i szydercami czasów ostatecznych* (w. 4.10.15.18.25)¹⁷. Funkcję oskarżyciela w dokonującym się już sądzie nad nimi, ponieważ i ich bluźnierstwo rozlewa się właśnie teraz (w. 18), nie będzie pełnił Juda, lecz samo Pismo – Słowo Boga, czyli ostatecznie On sam – *Jedyny Władca*. Ten, który wypowiadał je przez wieki w dziejach Izraela ustami wybranych i powołanych Sług Słowa, a obecnie w Kościele przez Syna i Ducha Świętego w posłudze Apostołów i Sług Jezusa – takich jak Juda¹⁸.

3. Probatio: czyny i cechy bezbożników (w. 5–16)

3.1. Bluźniercza pycha, zuchwałe niedowiarstwo i nieposłuszeństwo oraz wynaturzona rozpusta (w. 5–8)

⁵Pragnę wam przypomnieć, wam wszystko wiedzącym, że najpierw Pan wybawił lud z ziemi Egiptu, następnie wytracił tych, którzy nie uwierzyli. ⁶Aniołów zaś tych, którzy nie ustrzegli swego pierwotnego stanu, lecz opuścili własne mieszkanie, do czasu sądu wielkiego dnia, wiecznymi więzami zatrzymał w ciemnościach. ⁷Jak Sodomą i Gomorą, wraz z miastami dookoła nich, które w podobny do nich sposób oddały się rozpucie i poszły za innym ciałem, służą jako przykład dopełniającej się sprawiedliwości ognia wiecznego. ⁸Podobnie też i ci, mający sny, bezczeszczą ciało, odrzucają Panowanie, bluźnią Chwałom.

Frazą *pragnę wam przypomnieć* (w. 5)¹⁹ Autor wprowadza trzy przykłady zaczerpnięte z tradycji biblijnej i apokryficznej. Czasownikiem *przypomnieć* (*hypomnēsai*)²⁰ zwraca uwagę na wyjątkowość znaczenia pamięci pielęgnowanej w tych tradycjach, a która powinna być równie ważna w kształtującym

¹⁷ Por. Rz 3,5–8; 6,1.15–22; 2 Kor 11; Ga 2,4; 5,13; Flp 3,2; 2 Tm 3,6; Tt 1,6; 1 J 4,1; 2 J 7.10n; 3 J 9.

¹⁸ Por. P. Reymond, *List św. Judy Apostoła*, w: *Międzynarodowy Komentarz do Pisma Świętego. Komentarz katolicki i ekumeniczny na XXI wiek*, W.R. Farmer (red.), Warszawa 2000, s. 1673; K.H. Schelkle, *Der Judasbrief, Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament*. Sonderausgabe, Freiburg–Basel–Wien 2002, s. 149–153; F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 74–82.

¹⁹ Przypominanie i zachowanie w pamięci to fundamentalne zadanie Kościoła (J 2,17.22; 12,16; Łk 24,6; Rz 15,14; 1 Kor 10,1–13; 11,2; 2 Tm 2,8.14; Tt 3,1; 2 P 1,12n; 3,1n; 1 J 2,21.27; List Barnaby 1,2–8; 4,9). Ma ono swe głębokie zakorzenienie w tradycji biblijnej (Pwt 15,15; Łk 24,8; J 12,16; 14,26; Rz 15,15).

²⁰ Od *Hypomimnēsō* – *przypominać komuś, przywozić na pamięć, wbijać w pamięć, przypominać sobie*.

się chrześcijaństwie, gdyż jest ono zakorzenione w ich obu. Nie chodzi w nich bowiem jedynie o wspomnianie zamkniętych w przeszłości wydarzeń historycznych, lecz o taką pamięć o nich, która sprawia, że stają się one realne i aktualne dla współczesnych wierzących. Dzięki niej dla każdego, kto wierzy, przeszłość ma stawać się teraźniejszością, dawne wydarzenia i wypowiedziane słowa aktualnymi dziś, gdyż pamięć o nich niesie w sobie ich ciągłą żywotność i realną sprawczość. Nadal przejawiają moc dokonywania w wierzącym tego, co wyrażają, jeśli ten zechce zrealizować w sobie ich przesłanie. Juda ma świadomość, że Adresaci dobrze o tym wiedzą i że wystarczająco znają Pisma, dlatego dodaje: *wam wszystko wiedzającym* (w. 5). Jednak w celu jeszcze silniejszego wzmocnienia wydzwięku tej prawdy, przypomina im konkretne wydarzenia z dawnych dziejów i wzywa ich, aby odszukali je w swej pamięci, ponownie wnikliwie przemyśleli i na nowo uświadomili sobie ich aktualność i sprawczość oraz wykorzystali zawartą w nich mądrość i moc Bożą do przemiany ich osobistego i całej wspólnoty życia²¹.

Pierwszy przykład przywołuje na pamięć wydarzenia towarzyszące wyjściu Izraela z Egiptu. Autor jednak wskazuje wyłącznie na te, które obnażają niedowiarstwo ludu (Wj; Lb): *następnie wytracił tych, którzy nie uwierzyli* (w. 5). Juda dobitnie przypomina w ten sposób, że choć Bóg zbawia, obdarza miłością, miłosierdziem i pokojem (w. 1), to nie pozostawia bezkarnie pychy, zuchwalstwa, niedowiarstwa i nieposłuszeństwa. Wszyscy ci, którzy, kierując się zuchwałością, nie ufają Mu i okazują nieposłuszeństwo Jego woli, mogą być pewni, że tak jak wówczas niewierna część ludu Izraela została *wytracona*, tak również i współcześni podobni im, ponad wszelką wątpliwość, doczekają się surowego sądu i sprawiedliwej kary²².

Po drugi przykład Autor sięgnął do biblijno-judaistycznej tradycji o upadku aniołów, jaka rozwinęła się na gruncie Rdz 6,1–4²³. Aniołowie w sposób zuchwały opuścili dane im przez Boga niebiańskie sfery władzy i panowania²⁴, zstąpili na ziemię i *poszli za innym ciałem*, czyli wchodzili w związki z ziem-

²¹ Por. O. Michel, *Mimmēskomai. Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament* (hersg. G. Kittel), Bd IV, Stuttgart 1990, s. 678–682.

²² Podobnie postępuje Paweł Apostoł w 1 Kor 10,1–13, gdzie odwołuje się do tych samych wydarzeń z dziejów Izraela. Por. J.H. Neyrey, *List św. Judy*, s. 1539; P. Reymond, *List św. Judy Apostoła*, s. 1673; K.H. Schelkle, *Der Judasbrief*, s. 153–154; F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 86–89.

²³ Kodeks Aleksandryjski (LXX) w Rdz 6,2 zmienia sformułowanie *synowie Boży* na *aniołowie Boży*. I ta wersja jest stosowana w literaturze pozabiblijnej (HenEt 6,13; Jub 5,1–10; TestRub 5,6; ApBary 56,12–13; Damasc. 2,19; AntJud 1,73; Filon, *Giganci*, 6.

²⁴ Por. Rz 8,38; Kol 2,15; Pwt 32,8(LXX); Dn 10,12–20; HenEt 72–82; Ef 2,2; 3,10; 6,12; Kol 1,16.

skimi kobietami *brukając się z nimi* (HenEt 12–13; Rdz 6,4). Za swój postępek zostali ukarani *zatrzymaniem w ciemnościach*, w których będą oczekiwać *dnia sądu* i kary ognia piekielnego (w. 6)²⁵. Z powodu swego zuchwałego nieposłuszeństwo spadli ze światłości do ciemność, a ostatecznie spadną z niebios do piekła. Z powodu zaś grzechu kobiet została ukarana również ludzkość skróceniem czasu jej ziemskiego życia (Rdz 6,3). Przekaz Judy brzmi bardzo surowo, a mianowicie: Bóg karze wszystkich, którzy kierując się zuchwałością, okazują Mu nieposłuszeństwo, choćby miały to być istoty niebiańskie. Dopuszczający się podobnych zachowań bracia wspólnoty Kościoła muszą wiedzieć, że również ich niechybnie spotka podobnie surowa kara za sprzeniewierzenie się otrzymanej wierze, a w niej zbawczej łasce Boga ofiarowanej im w Jezusie Chrystusie (w. 4)²⁶.

Trzeci przykład podobny jest do drugiego. Mieszkańcy Sodomy, Gomorzy oraz przyległych miast²⁷ popełniali podobny grzech co aniołowie: odrzucili wolę Boga (Rz 2,21–25; 1,27–31) i *poszli za innym ciałem* (w. 7). Juda nawiązuje tu do historii opisanej w Rdz 19,1–29, według której męscy mieszkańcy miasta żądali od Lota wydania im do aktów seksualnych przybyłych aniołów pod postaciami mężczyzn²⁸. Kara za te wynaturzone postęпки była równie surowa jak poprzednia i trwa do dziś, co można nadal oglądać stojąc nad Morzem Martwym, na dnie którego znajdują się owe miasta według tradycji biblijnej i pozabiblijnej²⁹.

Autor odnosi te trzy kary do ludzi siejących zamęt we wspólnocie swymi czynami i słowami. Określa ich jako: *ci, mający sny* (w. 8)³⁰. Wskazuje przez to, że powoływali się na swoje domniemane objawienia i otrzymywaną podczas nich nową naukę, którą stawiali ponad przekazaną im przez *świętych* (w. 3). Tymczasem nie ma innego objawienia. Natomiast, jeśli ktoś powołuje się na takowe, to mówi oczywistą nieprawdę i jawi się jako fałszywy prorok i nauczyciel. Każdy więc, kto przyjmuje te kłamstwa i żyje według nich, bez najmniejszej wąt-

²⁵ Por. Dz 2,20; Ap 6,17; 16,14.

²⁶ Por. J.H. Neyrey, *List św. Judy*, s. 1539; P. Reymond, *List św. Judy Apostoła*, s. 1673; K.H. Schelkle, *Der Judasbrief*, s. 154–155; F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 89–91.

²⁷ Pwt 29,22 i Oz 11,8 mówią o miastach Adma i Seboim.

²⁸ Oddawali się zatem najgorszym grzechom niepohamowanej rozpusty i rozwiązłości moralnej (w. 4.8.12).

²⁹ Ten rodzaj kary ma charakter rozstrzygający i nigdy nie ustaje (Jr 23,14; Ez 16,48–50; Mt 3,10; 10,15; 11,24; Mk 9,43–48; Rz 9,29; 3 Mach 2,5; TestNaf 3,4; 4,1; Filon, *Żywot Mojżesza* 2,56). Por. F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 91–93. Por. F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 91–93.

³⁰ Zwrotem *mający sny* określano fałszywych proroków i nauczycieli (Pwt 13,1–6; 34,9; 36,8(LXX); Iz 56,10; J 27,9).

pliwości *bezcześci swe ciało*, zamiast je uświęcać (w. 8), gdyż odrzuca pierwotny zamysł Boży co do relacji seksualnych między ludźmi: mężczyzną i kobietą (Rdz 2,21–25; 1,27–31). Takim działaniem *bluźni Jego Majestatowi, Władzy i Panowaniu*, czyli samemu Jedynemu Władcy (w. 8.4)³¹. Nadto zawłaszcza Jego prerogatywy w posługiwaniu się *Niebiańskimi Zastępami (Chwałami)*³² w przekazywaniu swej woli ludziom, co jest *bluźnierstwem* nie tylko wymierzonym przeciwko Bogu i Panu Jezusowi, lecz również i samym Jego *Chwałom* (w. 8)³³.

3.2. Bluźniercza pycha i zuchwała arogancja (w. 9–10)

⁹Michał archanioł, gdy toczył rozprawę z diabłem o ciele Mojżesza, nie odważył się wnieść bluźnierczego sądu, lecz powiedział: „Oby skarcił cię Pan”.¹⁰ Oni natomiast bluźnią przeciwko tym, których nie znają, ci zaś są niszczeni przez tych, którzy poznają zgodnie z naturą jak bezrozumne zwierzęta.

Bluźnierczej pysze i zuchwałej arogancji pewnej części członków wspólnoty, Juda przeciwstawia pełną pokory bojaźń Bożą archanioła Michała³⁴, który nie zawłaszcza sobie autorytetu *Jedynego Władcy* (w. 4) i nie wydaje sądu nad diabłem, lecz pozostawia go Temu, do którego on należy: «*Oby skarcił cię Pan*» (w. 9)³⁵. W późnych tekstach judaistycznych Michał ukazywany jest jako rycerz Boga walczący z diabłem w obronie Izraela³⁶. Według tych tradycji diabeł miał oskarżać Mojżesza, że jest mordercą (Wj 2,12) i dlatego nie zasługuje na godziwy pochówek (Pwt 34,6). *Ci ludzie* natomiast uzurpują sobie autorytet Boski, powołując się na nową naukę otrzymaną w widzeniach i snach (w. 8).

³¹ Zapewne odrzucali oni Boga – *Jedynego Władcę i Pan* – Jezusa Chrystusa oraz Ich sąd nad grzesznikami (w. 4). Por. K.H. Schelkle, *Der Judasbrief*, s. 157.

³² *Chwały* o których tu mowa, to nie święci Kościoła, lecz zapewne rzesze istot niebiańskich (Hbr 9,5; TestLev 18,5; TestJud 25,2).

³³ Wersety 4 i 8 tworzą inkluzję: **w. 4** **w. 8**
A: rozpusta **A:** plugawienie ciała
B: wypieranie się **B:** odrzucanie
Jedynego Władcy *Majestatu i Chwał*

Por. P. Reymond, *List św. Judy Apostoła*, s. 1673; J.H. Neyrey, *List św. Judy*, s. 1539; K.H. Schelkle, *Der Judasbrief*, s. 155–158; F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 93–96.

³⁴ Imię *Michał* (hebr. *Mikaël*; gr. *Michael*) znaczy „*Któż jest jak Bóg*” (Dn 10,13.21; 12,1 Jud 9; Ap 12,7).

³⁵ Por. Za 3,2. Przykład ten może stanowić aluzję do zagubionego fragmentu apokryfu *Wniebowzięcie Mojżesza*. Por. Reymond, *List św. Judy Apostoła*, s. 1673.

³⁶ Spory archanioła Michała to tradycyjny obraz eschatologicznej walki dobra ze złem (Dn 10,13; Ap 12,7).

Nadto uznają, że nie potrzebują do przekazywania jej żadnych niebiańskich pośredników, gdyż sami mogą to uczynić, czym niewątpliwie stawiają się również ponad Niebiańskie Zastępy (*Chwały*; w. 8). Tymczasem ich rzekomo objawiona mądrość, poznanie i wiedza znajdują się na poziomie *bezrozumnych zwierząt* (w. 10), ponieważ nie zgadzają się z nauką przekazanej im wiary, lecz wypływają z naturalnych zmysłów, cielesnych instynktów – zwłaszcza popędu seksualnego. Stawiając zatem siebie samych w miejsce Boga dowodzą, że w rzeczywistości odrzucają Mądrość objawioną w przekazanej im wierze, czym *bluźnią* nie tylko przeciwko *Jedynemu Władcy*, ale i *Jezusowi Chrystusowi oraz Chwałom* (w. 10.4.8). Poddanie się bowiem naturalnym instynktom jest niewątpliwym *niszczeniem* (w. 10) *łaski* działającej we wspólnocie Kościoła (w. 4), tj. *niszczeniem* zbawczej obecności Boga, Jezusa i Niebiańskich Zastępów, nawet pomimo ich ignorancji w tej kwestii. Juda bowiem stwierdza, że *bluźnią przeciwko tym, których nie znają* (w. 10)³⁷. Frazą tą wskazuje on na ich niewiedzę, choć można potraktować ten retoryczny zabieg również jako próbę podania im pomocnej ręki w przezwyciężeniu bluźnierczej pychy i zuchwałej arogancji, co umożliwiłoby wyprowadzenie ich z bezbożności i ponowne wprowadzenie na drogę przekazanej im wiary, a tym samym życia wiecznego (w. 3.21). Taką właśnie retoryczną logikę Autora wydaje się potwierdzać dalsza część wersetu 10: *którzy poznają zgodnie z naturą jak bezrozumne zwierzęta*³⁸. Choć tak surowo sformułowana konstatacja musi brzmieć nadzwyczaj boleśnie w uszach „oświeconych”, to jednak może ona spełnić pozytywną rolę w motywowaniu wiernej części wspólnoty do okazywania wątpięcym i bezbożnym *miłosierdzia* i *wyrywania ich z ognia* wiecznego (w. 22–23.7). Natomiast im samym może stwarzać okazję do pokornego i szczerego nawrócenia, czyli zmiany sposobu myślenia z kategorii zmysłowych na zgodny z Mądrością Bożą objawioną w zbawczym dziele Jezusa Chrystusa³⁹.

3.3. Bluźniercza pycha, zazdrość, zuchwałość, chciwość i cynizm oraz jałowość i nieużyteczność (w. 11–13)

¹¹Biada im, ponieważ poszli drogą Kaina i w złudnej zapłacie Balaama pozwolili się zatracić oraz w buncie Korego dali się zgłodzić. ¹²Są oni zakałami, bez bojaź-

³⁷ Por. P. Reymond, *List św. Judy Apostoła*, s. 1673–1674; J.H. Neyrey, *List św. Judy*, s. 1539; K.H. Schelkle, *Der Judasbrief*, s. 158–159; F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 97–100.

³⁸ Podobną funkcję ma do spełnienia również werset 19, w którym Autor stwierdza, że są oni *zmysłowi – nie mający Ducha*. To dlatego właśnie popadli w ignorancję, której skutkiem było pójście za naturalnymi zmysłami jak zwierzęta. Por. 1 Kor 2,10–19; Rz 1,18–32.

³⁹ Por. 1 Kor 1–3.

ni uczującymi wspólnie na waszych agapach, pasącymi siebie samych, chmurami bezdeszczowymi przenoszonymi przez wiatry, późnojesiennymi drzewami bez owocu – dwakroć uschłymi; wykorzenionymi, ¹³dzikimi falami morskimi wypływającymi swe obrzydliwości, błakającymi się gwiazdami, dla których przeznaczony jest mrok ciemności na wieki.

Autor sięga tu po kolejne starotestamentalne przykłady, którymi poszerza zakres i wzmacnia siłę krytyki poczynań *tych ludzi* we wspólnocie Kościoła, czemu ma służyć również wprowadzające je *biada* (w. 11), które pojawia się w Bożych sądach nad grzesznikami⁴⁰. Ich działania powiększają zbiór najgorszych grzechów całej tradycji biblijnej, u których podstaw leży ten sam grzech bluźnierczej pychy. Kain jest bowiem typem człowieka pełnego zazdrości, zuchwałości, pychy i cynizmu, co zaowocowało wzdargą woli Bożej, a następnie zabójstwem brata i odrzuceniem sprawiedliwego sądu Boga (Rdz 4,1–16)⁴¹. Balaam zaś jest typem zuchwałego pyszałka i chciwca, który za pieniądze był gotów popełnić najgorsze czyny. Sprzeniewierzył się zajmowanemu urzędowi, zdradził i przeklął Izraela⁴². Korach natomiast jest typem buntownika kierującego się zazdrością i pychą. Zbuntował się przeciwko Mojżeszowi, wyznaczonemu przez Boga na przywódcę ludu Izraela (Lb 16)⁴³. Te trzy postawy, wraz ze wszystkimi wymienionymi wcześniej, reprezentują *ci ludzie* obecni we wspólnocie Kościoła. Kumulują oni w sobie najgorsze grzechy biblijne, ponieważ ulegając diabelsko zuchwałej pysze i cynizmowi wyzbyli się *bojaźni* Bożej (w. 12; Rdz 3). Dlatego właśnie są *zakalami*⁴⁴ wypaczającymi nadany przez Jezusa sens *agapom*, które były praktykowane we wspólnotach chrześcijańskich, przed lub po Wieczerzy Pańskiej⁴⁵, jako wyraz miłości braterskiej⁴⁶. Chrześcijanie rozu-

⁴⁰ Między innymi w Iz 5,8–18 i Mt 11,23–24.

⁴¹ Bezbożni *wyrzekają się Jedyne go Władcy i Pana naszego Jezusa Chrystusa* (w. 4). Por. K.H. Schelkle, *Der Judasbrief*, s. 159–160; F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 101.

⁴² Lb 22–24; 31,8–16; Joz 24,9–13; Mi 6,5; Pwt 23,5; Ap 2,14; 1 P 5,2; 2 P 2,15; 1 Tm 3,3; 2 Tm 3,6; 2 Kor 12,14–18; Tt 1,11. Bezbożni *łaskę naszego Boga zamieniają na rozpustę* (w. 4). Por. K.H. Schelkle, *Der Judasbrief*, s. 160–161; F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 101–102.

⁴³ Bezbożni *odrzucają Panowanie i bluźnią Chwałom* (w. 8). Por. F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 102–103.

⁴⁴ Greckie *spilos* można tłumaczyć jako: *zakala, skała, rafa, plama, skaza*. Forma czasownikowa *spiloō* znaczy: *plamić, brudzić, brukać, kalać*.

⁴⁵ Tak było w I wieku. W II natomiast stopniowo oddzielano posiłki od Eucharystii, pozostawiając nazwę *agapai* – *agapy* (zob. Dz 2,46; 1 Kor 11,17–34). Por. K.H. Schelkle, *Der Judasbrief*, s. 161; F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 103–107.

⁴⁶ Termin *agapa* pochodzi od greckiego *agapē* – *miłość*. Jest to jedyny tekst nowotestamentalny, w którym słowo *agapē* jest zastosowane w tym właśnie znaczeniu (wstępuje

mieli Wieczерzę Pańską ustanowioną przez Chrystusa jako najwyższy akt Jego miłości i zaproszenie ich do kontynuowania tego aktu w taki sam sposób. Część członków wspólnoty, wykorzystująca Eucharystię i agapę do niegodziwych zachowań, rzeczywiście udowodniała, że są *zakałami* – *rafami*, które mogą spowodować zniszczenie zbawczego sensu wiary i jej praktyki w życiu Kościoła⁴⁷.

W kolejnych dwóch wersetach (12.13) Juda, do terminologii i przykładów biblijnych, dodaje słownictwo i przykłady zaczerpnięte ze świata stworzonego, nadając im znaczenie metaforyczne, obecne również w literaturze apokryficznej⁴⁸. Biblijna metafora *pasących siebie samych* (w domyśle pasterzy) oraz metafory naturalne *chmur bezdeszczowych miotanych wiatrami, późnojesiennych drzew bez owocu – dwakroć uschłych; wykorzenionych* (w. 12)⁴⁹, podkreślają całkowity brak stałości oraz kompletną jałowość i nieużyteczność *tych ludzi*⁵⁰. Są takimi, ponieważ kierując się bluźnierczą pychą, zuchwałością i cynizmem, opuścili żyzną głębę Kościoła, tj. jego zbawczą wiarę. Na sądzie Bóg jedynie potwierdzi ich wybór i definitywnie zostaną wykorzenieni z niebiańskiego Kościoła⁵¹. Kolejna metafora *dzikich fal morskich wypływających swe obrzydliwości* (w. 13), zapewne odnosi się do ich przepelnionych cyniczną pychą roszczeń, które mogą *skalać* innych członków Kościoła⁵². Metafora *bląkających się gwiazd dla których przeznaczony jest mrok ciemności na wieki* (w. 13), może odnosić się do ciał niebieskich, których ruch jest niepewny i nieregularny, co może być skutkiem wypadnięcia z porządku ustanowionego przez Stwórcę. Gdy tak się dzieje, są one skazane na niekończącą się tułaczkę w kosmicznych ciemnościach, co z kolei jest nawiązaniem do losu aniołów z wersetu szóstego i pierwotnego chaosu z Rdz 1,1–2⁵³. Część członków zatem odrzuca Boży porządek

jeszcze w 2 P 2,13, lecz tekst ten jest zależny od Listu Judy). Por. P. Reymond, *List św. Judy Apostoła*, s. 1674.

⁴⁷ W podobny sposób i za podobne nadużycia Paweł piętnuje chrześcijan korynckich (1 Kor 5–6; 10–11; por. też 2,4.21).

⁴⁸ Por. HenEt 18–21; 90,21–24.

⁴⁹ Autor gdy pisze, że są oni jak bezowocne drzewa *dwa razy uschłe; wykorzenione*, to zapewne chce powiedzieć, że nie wydały one owocu, ponieważ po raz pierwszy uschły będąc jeszcze zakorzenione w ziemi. Z tego powodu zostały więc późną jesienią wyrwane z ziemi (*wykorzenione*) i pozostawione na całkowite wyschnięcie przed ich spaleniem, czyli, żeby uschły po raz drugi. W Ap 2,11; 20,6.14 i 21,8 mowa jest o podwójnej śmierci: cielesnej i wiecznej. Nie jest wykluczone, że Juda ma również podobne przesłanie na myśli.

⁵⁰ Por. Ez 34; Prz 25,14; Mdr 5,14.

⁵¹ Por. Mt 3,10; 7,19; 15,13; Łk 13,6–9; J 15,2–6; Tt 3,14.

⁵² Por. Iz 57,20; Mdr 14,1.

⁵³ Który następnie Stwórca harmonijnie uporządkował według swej woli. Por. P. Reymond, *List św. Judy Apostoła*, s. 1674.

wiary i życia nią we wspólnocie Kościoła i dlatego są nazywani *bezbożnikami*. Sami wychodzą w ten sposób z „orbity” zbawczej łaski i dlatego, jak wyrwane ze stwórczego porządku gwiazdy, błąkają się w odmętach ciemności pierwotnego chaosu aż do dnia sądu i kary ognia wiecznego (w. 6.7.15; Rdz 1,1–2)⁵⁴. Juda ewidentnie zmierza w tych wersetach do czytelnego i jednoznacznego wskazania źródła wszelkich grzechów prowadzących ostatecznie do bezbożności. Źródłem tym jest bluźniercza pycha, zazdrość, zuchwałość, chciwość i cynizm. I nie tylko tych trzech ostatnich grzechów, lecz także wszystkich wspomnianych wcześniej. W ten sposób sięga on do biblijnego początku i źródła grzechu, do Raju i pierwszego grzechu popełnionego przez pierwszych ludzi pod wpływem kusiciela (Rdz 3).

3.4. Sąd nad *bezbożnymi* (w. 14–16)

¹⁴Prorokował im również siódmy od Adama Henoch, mówiąc: „Oto przyszedł Pan pośród dziesiątek tysięcy swoich świętych, ¹⁵aby dokonać sądu nad wszystkim i zastydzić każdego człowieka z powodu wszystkich dzieł ich bezbożności, którymi demonstrowali swą bezbożność, i za wszystkie zatwardziałości serca jakie wypowiedzieli przeciwko Niemu bezbożni grzesznicy”. ¹⁶Oni są tymi, którzy narzekają, skarżą się na los, podążają za swymi żądzami, ich usta mówią zbyt wiele i podziwiają osoby dla pozyskania korzyści.

Długą listę oskarżeń Autor kończy cytatem z Księgi Henocha⁵⁵, którym potwierdza nadchodzący sąd Boży nad wszystkimi *bezbożnikami* i każdym ich grzechem dokonany czynem i słowem (w. 14–15). Potwierdza go autorytetem patriarchy Henocha, który jest wzorem człowieka sprawiedliwego i prawdziwego przyjaciela Boga⁵⁶. Dla chrześcijan *przychodzący pośród swoich świętych Pan* (*Kyrios*) to Jezus Chrystus Syn Człowieczy, który w dniu Paruzji dokona sądu

⁵⁴ Por. J.H. Neyrey, *List św. Judy*, s. 1539–1540; K.H. Schelkle, *Der Judasbrief*, s. 161–163; F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 103–109.

⁵⁵ W wersji greckiej 1,9; 60,8; 93,3. Księga ta cieszyła się wielkim prestiżem zarówno w judaizmie jak i chrześcijaństwie. Wiązało się to z ogromnym szacunkiem i uznaniem patriarchy Henocha, równym prorokom, jakim obdarzano go w obu religiach. Siódemka jest liczbą świętą i znakiem łaskawości Boga, dlatego wzmianka o niej w tym miejscu jest niewątpliwie celowym zamierzeniem Judy dla podkreślenia doskonałej sprawiedliwości Henocha oraz szczególnego umiłowania go przez Boga. Por. Rdz 5,3–24; 1 Krn 1,1–3; Łk 3,37; Mk 8,38; 13,26–27. P. Reymond, *List św. Judy Apostoła*, s. 1674; J.H. Neyrey, *List św. Judy*, s. 1540; K.H. Schelkle, *Der Judasbrief*, s. 163–164; F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 109–111.

⁵⁶ To dlatego został wzięty przez Niego do nieba jeszcze przed naturalną śmiercią na ziemi (Rdz 5,24).

na całą ludzkością i każdą jej nieprawością⁵⁷. Wszystkie grzechy wymienione wcześniej Juda reasumuje teraz w ogólnych sformułowaniach o bezbożnościach popełnianych w słowach i czynach (w. 15). *Zawsze narzekają* (w. 16), jak Izraelici na pustyni i przeciwnicy Jezusa (w. 5)⁵⁸; *skarżą się na własny los* (w. 16), odrzuciwszy Boży porządek stworzonego świata niebiańskiego i materialnego, samo dzieło stworzenia jak i panujący w nim porządek ustalony przez Stwórcę (w. 6); *podążają za swymi żądzami* (w. 16), oddając się rozpuście i wszelkiej niemoralności (w. 6–8); *ich usta mówią zbyt wiele* (w. 16), kierując się bluźnierczą pychą, nieumiarkowaniem, pretensjonalnością i arogancją wobec Boga (w. 9–10)⁵⁹; *podziwiają osoby dla pozyskania korzyści* (w. 16), poświęcając uwagę tylko tym, którzy im schlebiają oraz bogatym, którzy mogą zapewnić im ziemskie korzyści (w. 11–13)⁶⁰.

4. Osobowość i wieczny los bezbożników

Z treści listu można wnosić, że *jacyś ludzie* (w. 4), którzy są aktywnymi członkami wspólnoty Kościoła biorącymi udział w Wieczerzach Pańskich i agapach (w. 12), kwestionują część doktryny wiary i norm moralnych przekazanych przez Apostołów Jezusa (w. 17), bądź też odrzucają je w całości, powołując się na osobiste widzenia i sny, w trakcie których mieli rzekomo otrzymywać nowe objawienie. Jednak Juda jednoznacznie rozstrzyga, że prawdziwa wiara została im przekazana tylko jeden jedyny raz (w. 3), co oznacza, że żadnej innej zawierającej autentyczne objawienie Boże nie ma i być nie może, ponieważ jedynie ta oferuje im zbawczą łaskę Boga JedyneGO Władcy w Panu Jezusie Chrystusie (w. 1.4.21). Wyrzekając się zatem Boga i Pana Jezusa, wyrzekają się danej im zbawczej łaski, czego nieuniknioną konsekwencją jest sprawiedliwy sąd i kara ognia wiecznego, znana wszystkim od początku dzięki objawieniu Bożemu zapisanemu w Pismach (w. 4.7.15.17–18). Ostatecznie więc nie jest istotne to, czy odrzucają wiarę w całości czy też w jej części, ponieważ odrzucenie Boga jako JedyneGO Władcy oraz Pana Jezusa Chrystusa, czyni ją całą zbawczo jałową i nieużyteczną – *dwakroć uszłą* (w. 12). To dlatego Juda tak gorliwie broni jej integralności oraz wzywa Adresatów do zdecydowanej walki o nią w takim jej

⁵⁷ Por. Mt 25,31–46.

⁵⁸ Por. Wj 16,7–12; Lb 14,27–29; 17,5–10; Mt 20,11; J 6,41.

⁵⁹ Por. HenEt 5,4; 27,2; 101,3; *Wniebowzięcie Mojżesza* 7,9.

⁶⁰ Por. Kpł 19,15; Pwt 10,17 Am 5,2; Prz 24,23; 28,21; Syr 10,22; Jk 2,1. P. Reymond, *List św. Judy Apostoła*, s. 1674; J.H. Neyrey, *List św. Judy*, s. 1540; K.H. Schelkle, *Der Judasbrief*, s. 165–166; F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 111–115.

kształcie kerygmatycznym i parentycznym, w jakim została im ona przekazana przez Apostołów Jezusa (w. 3.17).

Prawdziwości postawionej diagnozy Juda broni w przedstawionej prezentacji licznych przykładów zaczerpniętych z tradycji biblijnej i apokryficznej oraz teologiczno-moralnej analizie popełnianych, wówczas i teraz przez *tych ludzi*, grzesznych czynów i wypowiedzianych przez nich słów. Wszystkie przywołane obrazy nie pozostawiają najmniejszych wątpliwości, że część członków wspólnoty popełnia grzechy, które były popełniane już w przeszłości i wszystkie one zostały przez Boga osądzone, a ich sprawcy sprawiedliwie ukarani. Nie powinien zatem nikt ze współczesnych członków wspólnoty Kościoła ludzi samego siebie i innych, że nie będzie tak samo w dniu nadchodzącej Paruzji Pana Jezus i Jego sądu. Część wspólnoty wyrzekła się Jedyne Boga i żyje poza Jego łaską zbawienia daną w Chrystusie. Dlatego każdy, kto do niej należy jest *bezbożnikiem* – żyje bez Boga i Jego zbawczej łaski⁶¹, co oznacza, że wyrok sądu nad każdym z nich może być tylko jeden: kara potępienia wiecznego (w. 7.14–15.21). I nie będzie stanowić żadnej okoliczności łagodzącej czy usprawiedliwiającej to, że ktoś samowolnie zakwestionuje w części bądź w całości grzech, Paruzję, sąd i radykalnie różną wieczność dla *świętych* i *bezbożnych* (w. 3.4)⁶². Ci, którzy pozostali wierni przekazanej im wierze, otrzymali od Judy

⁶¹ Zajmujący się tą tematyką egzegeci twierdzą, że w samym Liście znajduje się zbyt mało informacji, żeby jednoznacznie rozstrzygać, która ze znanych heretyckich sekt kryje się za owymi *jakimiś ludźmi* nazywanymi *bezbożnymi*. Czy chodzi tu o pre-gnostyków, gnostyków, libertynów czy ekstatycznych pneumatyków bądź wędrownych charyzmatyków? Por. J. Gnilką, *Teologia Nowego Testamentu*, Kraków 2002, s. 570–576; F. Mickiewicz, *List św. Judy*, s. 46–48.62–64; R. Bartnicki, *Walka z herezjami (List św. Judy)*, w: *Ewangelia św. Jana. Listy Powszechne. Apokalipsa (Wprowadzenie w Myśl i Wezwanie Ksiąg Biblijnych 10)*, Warszawa 1992, s. 132–141; J. Benton, *Falszywi nauczyciele. List Judy*, tł. E. Modnicka, Włocławek 2000.

Może tu jednak chodzić nie tyle o jakąś konkretną grupę, ile o nadużycia charakterystyczne dla ówczesnego okresu, zanim się one w późniejszym czasie ostatecznie zdefiniowały i ukształtowały swą tożsamość, gdyż Autor mówi tu o ich rozwiązłości moralnej i rozpuszczeniu seksualnej (w. 7–8), rzekomych widzeniach i objawieniach (w. 8) przypisywaniu sobie jakiegoś szczególnego daru Ducha, czemu stanowczo on zaprzecza, nazywając ich *zmysłowymi* – *nie mającymi Ducha* (w. 19) oraz odsyła do wiary apostoelskiej (w. 17), która definitywnie raz na zawsze rozstrzyga kwestię nowych objawień.

⁶² Za negacją Paruzji i sądu potępienia może kryć się przekonanie *tych ludzi*, że już są zbawieni i tym samym mają zagwarantowane życie wieczne, co miałyby poświadczać ich widzenia i objawienia, które zawdzięczają rzekomo szczególnemu darowi Ducha Świętego. Juda bezapelacyjnie neguje takie ich przekonanie i daje im jednoznacznie do zrozumienia, że gdy zapoznają się z treścią przesłanego im Listu, to poznają wyłożoną w nim jedyną, nieodwołaną i niezmienną prawdę zbawczą Jedyne Boga. Odtąd nie będą już mogli uspra-

precyzyjny opis cech charakterystycznych dla bezbożnych członków wspólnoty, a są nimi: bluźniercza pycha, zazdrość, buta, chciwość i cynizm, zuchwałe niedowiarstwo i nieposłuszeństwo, wynaturzona rozpusta, zuchwała arogancja oraz jałowość i nieużyteczność zbawcza. Dowiedzieli się też jak, ponad wszelką wątpliwość, będzie wyglądać ich wieczność po sądzie ostatecznym w dniu Paruzji Pana Jezusa. Nadto ostrzega ich również przed identycznym wiecznym losem, jaki czeka ich i wątpiących współbraci, jeśli dołączą do grona *bezbożnych szyderców*.

Podsumowanie

Autor Listu Judy rozprawia się w nim z tymi spośród Adresatów, którzy dopuszczają się nadużyć teologicznych i moralnych, pozostając nadal członkami wspólnoty Kościoła, biorącymi aktywny udział w jego życiu wspólnotowym, włącznie z uczestnictwem w modlitwach i agapach, a zatem i w Wieczerzach Pańskich. Na początku określa ich anonimowo jako: *jacyś ludzie*. Następnie, przywołując liczne przykłady z tradycji biblijnej i apokryficznej, bardzo surowo piętnuje ich, dając w ten sposób klarowną wykładnię tego, w jakich konkretach codziennego życia wspólnoty Kościoła przejawia się *bezbożność i bluźnierstwo* jej członków. *Ci ludzie* cechują się pychą, zuchwałością, niedowiarstwem, nieposłuszeństwem, rozpustą, impertynencją, arogancją, zazdrością, chciwością, cynizmem, jałowością i nieużytecznością. Wszystkie wymienione cechy jednoznacznie potwierdzają, że w świetle objawienia Bożego są oni *szydercami czasów ostatecznych*, choć cały czas trwają formalnie we wspólnocie Kościoła. Tak postępując *bluźnią* oni Bogu Jedynemu Władcy i Panu Jezusowi Chrystusowi, ponieważ przyjętym stylem życia dowodzą, że w rzeczywistości odrzucili łaskę zbawienia ofiarowaną im w przekazanej przez Apostołów wierze, czym sami skazują się na surowy sąd i karę potępienia wiecznego, zapisaną od wieków dla takich właśnie ludzi, ponieważ tego wymaga sprawiedliwość Boża (w. 4.7.17–18).

Bibliografia

- Apokryfy Starego Testamentu*, R. Rubinkiewicz (red.), Warszawa 199.
Benton J., *Fałszywi nauczyciele. List Judy*, tł. E. Modnicka, Włocławek 2000.

wiedliwiać się nowymi objawieniami bądź też niewiedzą, ponieważ świadkami tego będzie Bóg Jedyny Władca, Pan Jezus Chrystus, Duch Święty i Zastępy Niebiańskie.

- Bartnicki R., *Walka z herezjami (List św. Judy)*, w: *Ewangelia św. Jana. Listy Powszechne. Apokalipsa (Wprowadzenie w Myśl i Wezwanie Ksiąg Biblijnych 10)*, Warszawa 1992.
- Keener C.S., *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu. List św. Judy*, Warszawa 2000.
- Michel O., *Mimnēskomai. Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament* (hrsg. G. Kittel), Bd IV, Stuttgart 1990.
- Mickiewicz F., *List św. Judy. Drugi List św. Piotra. Nowy Komentarz Biblijny. Nowy Testament XVIII*, Częstochowa 2018.
- Neyrey J.H., *List św. Judy*, w: *Katolicki komentarz biblijny*, R.E. Brown, J.A. Fitzmyer, R.E. Murphy (red.), Warszawa 2001.
- Popowski R., *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu*, Warszawa 1995².
- Reymond P., *List św. Judy Apostoła*, w: *Międzynarodowy Komentarz do Pisma Świętego. Komentarz katolicki i ekumeniczny na XXI wiek*, W.R. Farmer (red.), Warszawa 2000.
- Schelke K.H., *Der Judasbrief, Herders Theologischer Kommentar zum Neuen Testament. Sonderausgabe*, Freiburg–Basel–Wien 2002.
- Szojda D., *List św. Judy*, w: *Wstęp do Nowego Testamentu*, R. Rubinkiewicz (red.), Poznań 1996.
- The Babylonian Talmud I–XXXV*, I. Epstein (ed.), London 1932–1952.
- The Mishnah*, H. Danby (ed.), Oxford 1933–972.
- The Tosefta I–VI*, J. Neusner (ed.), New York 1979.